

institutioner for betroede midler (Development Trusts/Trust Funds), som integrerer lokale eliter og udvikler et net af patron-klientforhold, der har karakter af en privatisering af det lokale styre, som ikke ligefrem harmonerer med strukturprogrammernes forestillinger om „good governance“ eller endog demokratisering. I stedet for en mobilisering af lokalbefolkningen dannes et „civilt samfund“ bestående af ressourcefordelende CDA-grupper, hvor de lokale magthavere holdes ansvarlige som patroner og mæglere, men især for deres evne til at tiltrække ressourcer. Udenlandske donorer fanges her let i et spil, som er vanskeligt eller umuligt at gennemskue.

Den kritiske holdning til strukturprogrammerne og den konkrete påvisning af deres utilsigtede konsekvenser på det lokale niveau i Tanzania er god medicin for alt for optimistiske sjæle. Det overordnede budskab forsvinder dog let i alt for abstrakte formuleringer på den ene side og minutøse udredninger af lokale detaljer på den anden. Det kan betyde, at bogen mere kommer til at appellere snævert til specialister på de analyserede områder end at stimulere til en bredere debat om udviklingsbistanden og give denne et relevant og konkret indhold.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Arne Kommissrud, *Verdier og konflikt. Forklaringer i Max Webers historiske sosiologi*, Oslo: Spartacus, 1995, 236 s.

Arne Kommissruds anliggende er, med hans egne ord: „å gi en systematisk og analytisk behandling av et knippe pro-

blemstillinger knyttet til den historiske sosiologiens metodegrunnlag ut fra Max Weber“. I et første kapitel søger han at fremstille det særegne ved Webers historisk-komparative metode, til dels gennem sammenligning med tre andre tilgange: evolutionismen, „Annales“-skolen og Alexander Zinovievs tanker om kommunismen. Kapitel 2 indeholder en metodologisk analyse af Webers idealtypen, mens der i kapitel 3 foretages en analyse af Webers brug af idealtyper i analysen af historiske ændringsprocesser, specielt bureaukratiseringsprocesser. Mens disse tre kapitler langt hen ad vejen har refererende og eksegetisk karakter, indeholder kapitel 4 forfatterens eget forsøg på at anvende idealtyper som hjælpemiddel ved forståelsen af særtræk ved den russiske stats- og samfundsudvikling, set i modsætning til udviklingen i Vesteuropa.

Arne Kommissrud kender sin Weber godt, herunder de omfattende analyser der udgør brudstykkerne til det ufuldendte mammutprojekt „Wirtschaft und Gesellschaft“. (Man må dog beklage, at han støtter sig på gamle, til dels ureviderede udgaver af de centrale arbejder). Det er principielt meget rosværdigt, at han i sin bog bygger såvel på Webers metodologiske som på hans empiriske skrifter, ikke mindst når det drejer sig om det centrale, vanskelige og ofte misforståede idealtypenbegreb. Hans fremstilling af Webers tanker forekommer i det væsentlige solid og velunderbygget. Alligevel sidder man efter læsningen tilbage med en utilfredsstillet fornemmelse.

Noget af forklaringen herpå kan være, at bogen simpelthen er *for* solid. Vi bevæger os tungt og langsomt gennem terrænet. Efter visse afsnit følger et sammendrag under den ikke ligefrem opmuntrende overskrift „summa summarum“, og kapitlerne afsluttes med en yderligere „op-

institutioner for betroede midler (Development Trusts/Trust Funds), som integrerer lokale eliter og udvikler et net af patron-klientforhold, der har karakter af en privatisering af det lokale styre, som ikke ligefrem harmonerer med strukturprogrammernes forestillinger om „good governance“ eller endog demokratisering. I stedet for en mobilisering af lokalbefolkningen dannes et „civilt samfund“ bestående af ressourcefordelende CDA-grupper, hvor de lokale magthavere holdes ansvarlige som patroner og mæglere, men især for deres evne til at tiltrække ressourcer. Udenlandske donorer fanges her let i et spil, som er vanskeligt eller umuligt at gennemskue.

Den kritiske holdning til strukturprogrammerne og den konkrete påvisning af deres utilsigtede konsekvenser på det lokale niveau i Tanzania er god medicin for alt for optimistiske sjæle. Det overordnede budskab forsvinder dog let i alt for abstrakte formuleringer på den ene side og minutiose udredninger af lokale detaljer på den anden. Det kan betyde, at bogen mere kommer til at appellere snævert til specialister på de analyserede områder end at stimulere til en bredere debat om udviklingsbistanden og give denne et relevant og konkret indhold.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Arne Kommissrud, *Verdier og konflikt. Forklaringer i Max Webers historiske sosiologi*, Oslo: Spartacus, 1995, 236 s.

Arne Kommissruds anliggende er, med hans egne ord: „å gi en systematisk og analytisk behandling av et knippe pro-

blemstillinger knyttet til den historiske sosiologiens metodegrunnlag ut fra Max Weber“. I et første kapitel søger han at fremstille det særegne ved Webers historisk-komparative metode, til dels gennem sammenligning med tre andre tilgange: evolutionismen, „Annales“-skolen og Alexander Zinovievs tanker om kommunismen. Kapitel 2 indeholder en metodologisk analyse af Webers idealtypen, mens der i kapitel 3 foretages en analyse af Webers brug af idealtyper i analysen af historiske ændringsprocesser, specielt bureaukratiseringsprocesser. Mens disse tre kapitler langt hen ad vejen har refererende og eksegetisk karakter, indeholder kapitel 4 forfatterens eget forsøg på at anvende idealtyper som hjælpemiddel ved forståelsen af særtræk ved den russiske stats- og samfundsudvikling, set i modsætning til udviklingen i Vesteuropa.

Arne Kommissrud kender sin Weber godt, herunder de omfattende analyser der udgør brudstykkerne til det ufuldendte mammutprojekt „Wirtschaft und Gesellschaft“. (Man må dog beklage, at han støtter sig på gamle, til dels ureviderede udgaver af de centrale arbejder). Det er principielt meget rosværdigt, at han i sin bog bygger såvel på Webers metodologiske som på hans empiriske skrifter, ikke mindst når det drejer sig om det centrale, vanskelige og ofte misforståede idealtypenbegreb. Hans fremstilling af Webers tanker forekommer i det væsentlige solid og velunderbygget. Alligevel sidder man efter læsningen tilbage med en utilfredsstillet fornemmelse.

Noget af forklaringen herpå kan være, at bogen simpelthen er *for* solid. Vi bevæger os tungt og langsomt gennem terrænet. Efter visse afsnit følger et sammendrag under den ikke ligefrem opmuntrende overskrift „summa summarum“, og kapitlerne afsluttes med en yderligere „op-

summering", hvor allerede formulerede slutninger og kernesætninger dukker op påny, ofte i aldeles uændret form. Det er utvivlsomt pædagogisk ment, men det virker uafklaret og tyngende.

Denne pædagogiske indsats rejser samtidig spørgsmålet: hvem er den tilsigtede læser af denne bog? Som lærebog er den ikke anvendelig, dertil er dens sigte for snævert; begyndere i faget har næppe heller megen glæde af Kommisruds egne analyser i kapitel 4. Hvis vi omvendt skal tage dette sidste kapitel som tegn på, at forfatteren vil berige litteraturen med et mere selvstændigt bidrag, så at sige stå på Webers skuldre, må det desværre erkendes, at hensigten ikke er realiseret. Redegørelsen for Ruslands, senere Sovjetunionens, udvikling trækker centrale og interessante træk frem, men nogen disciplineret idealtypisk analyse i webersk forstand er der ikke tale om, og meget af diskussionen handler i virkeligheden om fordelene ved forskellige forfatters totalitarisme-definitioner. Og hvor de tre første kapitler lider af overdreven opsummeringstrang, slutter det fjerde til gengæld ejendommeligt abrupt, uden nogen klar og pointeret konklusion.

Til Kommisruds undskyldning tjener, at enhver seriøs befattning med Weber erfaringsmæssigt er risikabel. „Myten fra Heidelberg“ var ikke blot titanisk i sin personlighed og intellektuelle skaberkraft, men også i sin kompleksitet. Begynder man at ordne klippestykkerne i et hjørne af det mægtige stenbrud af begreber, analyser og diskussioner, som han overlod eftertiden, risikerer man at blive begravet af en regelret lavine af materiale, som ikke så let lader sig håndtere. Særlig problematisk er det, når man, som i det foreliggende tilfælde, søger at kombinere Webers metodologi og hans empiri. Hans metodologiske arbejder er fængslende,

men de har ofte et problematisk forhold til hans - og andres - forskningspraksis. For at løse dette problem må man til den nødvendige troskab over for Webers tekst føje en passende kritisk indstilling. Når man derimod, som Kommisrud i denne bog, nøjes med respektfuldt at tage den store mester på hans mange og komplicerede ord, bliver lavinefaren akut. Det ene referat tager det andet, og overblikket går let tabt, som det her sker for eksempel i afsnittene om judaismen og om „legitime Herrschaft“.

En strammere redaktion, og vel helst en ny gennemskrivning af arbejdet, ville kort sagt have været velkomne. De kunne måske også have medført, at bogen fik en bibliografi og et indeks - to nyttige elementer, vi nu må savne.

H.H.Bruun
Kgl. dansk Ambassade
Oslo

Immanuel Kant, *Til den evige fred. Et filosofisk essay. På dansk ved og med forord af Mogens Chrom Jacobsen*, København: Gyldendal, 1995, 112 s., kr. 128,00.

I 1990 udsendte det daværende Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg en genudgave af Fredrik Bajers oversættelse fra 1889 af Immanuel Kants skrift *Zum ewigen Frieden*. Nu er dette skrift udsendt i en ny oversættelse i Gyldendals serie „Klassiske Tænkere“, hvor man dog - tilsyneladende helt bevidst - undlader at nævne SNU-udgaven. Alligevel er det naturligtvis nærliggende at sammenligne de to udgivelser. Der er en meget betydelig prisforskel, idet SNU-udgaven koster 50 kr. Hvis man ellers kan se bort herfra (men